

INCIPIT **VITRUVI** DE ARCHITECTURA
Cum enim in cunctis hostibus stratis triumpho uictoribus
 tua ciues gloriantur. et gentes omnes subactis tuis spectarent nutu: populi quoque ro-
 mani et senatus liberatus timore: aplissimus tuis cogitationibus: consiliis quoque guber-
 naretur: non audebam tantis occupationibus de architectura scripta et magnus
 cogitationibus explicata edere: metuens ne non apto tempore interpellans subire
 tui animi offensione. Cum uero attenderem te non solum de uita communi omnium
 curam publicam quoque rei constitutione habere. sed etiam de opportunitate publicorum
 aedificiorum: ut ciuitas pro te non solum puincipi esset aucta: uerum etiam ut maiestas
 imperii publicorum aedificiorum egregias haberet auctoritates: non putavi prius
 mutandum quoniam primo quoque tempore de his rebus ea tibi edere: ideo quod primum
 parenti tuo de eo fuerat notum: et eius uirtutis studiosus. Cum autem conciliu
 celestium in sedibus immortaliu cum dedicaui: et iperui parentis in tua
 potestate transulisset: idem studium meum in eius memoria permanens in te
 conuulit furore. Itaque cum. A. aurelio. et P. minucio. et G. J. cornelio ad ap-
 pationem balistarum et scorpionum reliquorum quoque tormentorum refectionem sui pre-
 et cum eis comoda accepi quicquid: primo mihi tribuisti. recognitionem pro
 oratoris commendationem seruasti. cum ergo eo beneficio essem obligatus: ut ad
 exitum uis non haberem inopis timorem: hoc tibi scribere cepi: quod animadu-
 ti multa te edificasse: et nunc edificare. reliquo quoque tempore et publicorum
 et priuorum aedificiorum amplitudine rerum gestarum ut posteris memoris
 traderentur curam habiturum. conscripsi prescriptiones terminatas: ut eas at-
 tendens et ante facta et futura qualia sint opera pro te posses nota habere.
 Namque his uoluminibus aperui omnes disciplinarum rationes. **EXPLICIT**
 et architectis instituendis. **Incipiunt capitula libri primi.**
 I de fundamentis murorum et tur-
 II de cubulis sacris.
 III de ostiis operum et balnearum et fenestris.
 IV de gloriis locorum et copis operum.
 V de partibus architecturae.
 VI de corporatura animalium et locis salubritate.
 VII de ueneribus animalium inspicendis ad
 VIII exploranda aeris qualitate.
 IX de municipio de loco in locum translatio.
Incipit liber primus

Urb. lat. 293, f. 2: VITRUVIUS, De architectura.
 Copié en Rhénanie au XIe-XIIe s.

St. Pellegrin, Les uns classiques latins de la Bibl. Vat. 2, 2 (1982)

IN CIRCA PROLOGUS VITRUVII DE ARCHITECTURA
 QUANTUM AD HOC PERTINET, UT PATRIBUS CAESAR IMPERIO POTESTATIS
 orbis certatim inuicemque ut tunc cunctis hostibus stratis triumpho uictoribus
 tua ciues gloriantur. et gentes omnes subactas tui spectarent nutu: populi quoque ro
 mani et senatus liberatus timore: apertissimis tuis cogitationibus: consiliis quoque guber
 naretur: non audebam tantis occupationibus de architectura scripta, et magnis
 cogitationibus: explicata edere: metuens ne non apto tempore interpellans subire
 tui animi offensionem. Cum uero attenderem te non solum de uita communi omnium
 cura: publicis quoque rei constitutione habere. sed etiam de opportunitate publicorum
 aedificiorum: ut ciuitas per te non solum quincipis esset aucta: uerum etiam ut maiestas
 imperii publicorum aedificiorum egregias habere auctoritates: non putavi preter
 mittendum, quin primo quoque tempore de his rebus ea tibi edere: ideo quod primum
 parenti tuo de eo fuerat notus: et eius uirtutis studiosus. Cum autem concilium
 consilium in sedibus immortalitatis eum dedicauisset: et operum parentis in tua
 potestate transulisset: idem studium meum in eius memoria permanens in te
 conuulsi fuerit. Itaque cum A. aurelio. et P. minicio. et G. J. cornelio ad ap
 pationem balnearum et scorpionum reliquorumque: tormentorum refectionem sui pre
 stitit: et cum eis comoda accepi quicquid: primo mihi tribuiti. recognitionem per
 oris commendationem seruasti. cum ergo eo beneficio essem obligatus: ut ad
 exitum uisum non habere inopis timorem: hoc tibi scribere cepi, quod animaduert
 ti multa te edificasse: et nunc edificare. reliquo quoque tempore et publicorum
 et priuorum aedificiorum paupertudine rerum gestarum ut posteris memoris
 tuderentur: curam habiturum. conscripsi prescriptiones terminatas: ut eas at
 tendens et ante facta, et futura qualia sunt opera per te posses nota habere;
 Namque his uoluntatibus aperiri omnes disciplinarum rationes. **Ex hinc**
 et architectis instituendis. **Incapitulum** Libri primi
 de fundamentis murorum et tur
 rum constitutionibus.
 de diuisione operum quae intra
 muros sunt et dispositione: ut
 uentorum nexu flatus uentem.
Ex hinc Cap
 ituli.
Incapitulum Liber Primus

Incipit de architectura

Orbis terrarum inuictisq; uirtute cunctis hostibus stratis triumpho uictoriaq;
tua ciues gloriarentur & gentes omnes subactae tuae spectarent nutu: populi q; ro-
manus et senatus liberatus timore aplissimis tuis cogitationibus consiliisq; guber-
naretur non audebam tantis occupationibus de architectura scripta et magnis
cogitationibus explicata edere metuens ne non apto tempore interpellans subire
tui animi offensionem. Cum uero attenderem te non solum de uita communi omnium
cura publice q; rei constitutione habere sed etiam de opportunitate publicorum
aedificiorum ut ciuitas per te non solum prouinciarum esset aucta uerum etiam ut maiestas
imperii publicorum aedificiorum egregias haberet auctoritates non putavi preter-
mittendum quin primo quoque tempore de his rebus ea tibi edere ideo quod primum
parenti tuo de eo fueram notus & eius uirtutis studiosus. Cum autem concilium
celestium in sedibus immortalitatis eius dedicauisset & imperium parentis in tua
potestate transulisset idem studium meum in eius memoria permanens in te
contulit fauorem. Itaque cum M. aurelio & P. Minucio & G. J. cornelio ad ap-
parationem balistarum et scorpionum reliquorumq; tormentorum refectionem fui praesto
& cum eis commoda accepi quaecumque primo mihi tribuisti recognitionem per
sororis commendationem seruasti. cum ergo eo beneficio essem obligatus ut ad
exitum uitae non haberem inopis timorem haec tibi scribere cepi quod animadu-
erit multa te edificasse & nunc edificare reliquo quoque tempore & publicorum
& prouatorum aedificiorum amplitudine rerum gestarum ut posteris memorie
tradere curam habiturum conscripsi praescriptiones terminatas ut eas at-
tendens et ante facta et futura qualia sint opera per te posses nota habere;
Namque his uoluminibus aperui omnes disciplinae rationes. **Explicit**
de architectis instituendis. **Incipiunt capitula libri primi.**
I de fundamentis murorum et tur-
II de sedibus sacris.
III de ostiis operum & balnearum et fenestris. **XI** de diuisione operum quae intra
IV de quantitatibus locorum et copiarum operum.
V de partibus architecturae.
VI de corporatura animalium et locorum salubritate. **Explicit Capitulum**
VII de iocineribus animalium inspiciendis ad
VIII explorandam aeris qualitatem.
IX de municipio de loco in locum translato.

Incipit liber Primus

VAR. LAT.

293

2 n